

ORTAÖĞRETİM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

3. ÜNİTE İSLAM'DA İBADETLER

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

1. İslam'da İbadetin Kapsamı
2. İslam'da Temel İbadetler
3. İnsan ve İbadet
4. Kur'an'dan Mesajlar

3.1. İslam'da İbadetin Kapsamı

- Sizce insan Allah'a (cc) olan saygısını ve bağlılığını nasıl gösterir?

İbadet

İbadet kelime olarak boyun eğme, alçak gönüllülük, itaat, kulluk, tapma ve tapınma anlamlarına gelir.

Terim olarak ise insanın Allah'a (cc) saygısını, sevgisini ve itaatini göstermek, O'nun hoşnutluğunu kazanmak niyetiyle ortaya koyduğu belirli tutum ve davranışlardır.

- Genel anlamıyla ibadet, Müslümanın Allah'a (cc) duyduğu saygının ve sevginin sonucu olarak O'nun rızasına uygun davranma çabasını ve bu şekilde yapılan iradi davranışlarını kapsar.
- Böylece insanın Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmak için ortaya koyduğu her güzel fiil, duygu ve düşünce ibadet olarak nitelendirilir. Bu ibadete **salih amel** denir.

- Özel anlamıyla ibadet, mükellefin Allah'a (cc) saygı duymasını ve boyun eğmesini simgeleyen, Allah (cc) tarafından emredilmiş ve Resulü tarafından muhtevası açıklanmış görevlerdir.
- Namaz, oruç, zekât, hac, kurban gibi yapılış zamanı ve şekli belli olan İslam'ın temel ibadetlerini kapsar.

İbadetin İlkeleri

Kur'an ve Sünnete Uygunluk

İbadetlerin Allah'ın (cc) bildirdiği ve Resulü'nün öğrettiği şekilde yapılmasıdır.

Niyet

İbadetlerin yalnızca Allah'a (cc) kulluk etmek ve O'nun emrini yerine getirmek amacıyla yapılmasıdır.

İhlas

İbadetlerin samimi, içten ve gösteriştan uzak bir şekilde Allah'ın (cc) rızası için yapılmasıdır.

Süreklilik

İbadetlerin düzenli ve istikrarlı bir şekilde yerine getirilmesidir.

İtidal

İbadetlerin aşırılıktan uzak ölçülü ve dengeli bir şekilde yerine getirilmesidir.

- İslam'da mükellef kabul edilen kişiler ibadetlerden yükümlü olur.
- Mükellef, akli dengesi yerinde, ergenlik çağına ulaşmış, dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan kişilere denir.
- Mükellef kişiler hem bedenen hem de ruhen yeterli bir olgunluğa eriştiğinden yaptıklarının doğuracağı sonuçlardan da sorumlu tutulur.

3.2. İslam'da Temel İbadetler

- İslam'da yapılması emredilen veya tavsiye edilen ibadetlerden hangilerini biliyorsunuz?

- İbadet denilince akla ilk olarak namaz, oruç, hac, zekât ve kurban gibi İslam'ın temel ibadetleri gelir.
- Bu ibadetlerin yerine getirilmesi Kur'an'da emredilmiştir.
- Ayrıca bu ibadetlerin nasıl yapıldıklarıyla ilgili ayrıntılar Hz. Muhammed (sav) tarafından öğretilmiştir.

- Namaz, tekbir ile başlayıp selam ile son bulan, Hz. Peygamber'in yapıp öğrettiği belirli fiil, söz ve dualarla yerine getirilen ibadettir.

“Namazı kılın, zekâtı verin. Rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin.”

(Bakara 2/43)

- Namaz, tavaf gibi ibadetler için dinin emrettiği şekilde temizlik yapılmalıdır.
- Bu temizlik abdest olarak ifade edilir.

Abdest

Elleri yıkamak

Ağız ve burna su vermek

Yüzü yıkamak

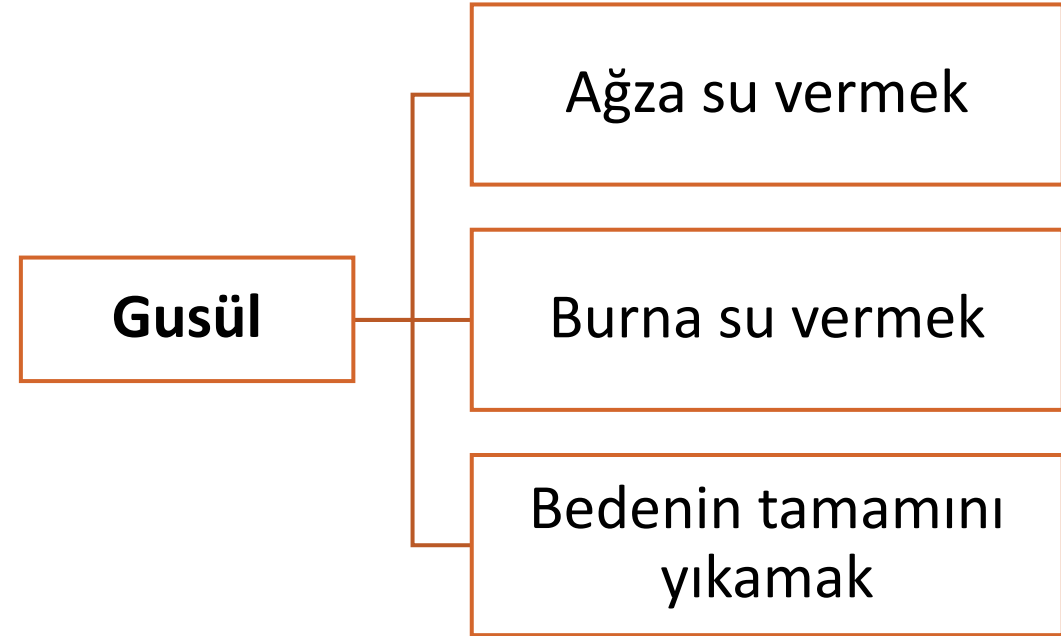
Kolları dirseklerle beraber yıkamak

Başı mesh etmek

Kulakları ve boynu mesh etmek

Ayakları topuklarla beraber yıkamak

- Bir abdest çeşidi de gusüldür.
- Akıllı ve ergenlik çağına gelmiş her Müslümanın bazı özel durumlarda gusül alması gerekir.

- Abdest veya gusül için su bulunamadığı durumlarda teyemmüm abdesti alınır.
- Teyemmüm abdesti şu şekilde alınır:
 - Niyet edilir.
 - Eller temiz toprak veya toprak cinsinden bir şeye parmaklar açık olarak vurulur ve silkelenir. Ellerin içiyle yüzün tamamı bir kere mesh edilir. Sonra ikinci defa eller aynı şekilde toprağa vurulur. Sol elin içiyle, sağ kol dirsekle birlikte mesh edilir; daha sonra da sağ elin içiyle sol kol aynı şekilde mesh edilir.

Namazın Hazırlık Şartları

- **Hadesten taharet:** Namaz için abdest veya gerekli durumlarda gusül abdesti almaktır.
- **Necasetten taharet:** Namaz kılan kişinin bedeni, elbisesi ve namaz kıldığı yerin temiz olmasıdır.
- **Setriavret:** Örtülmesi gereken yerlerin dinin belirlediği ölçülerde örtülmesidir.
- **İstikbalikıble:** Namaz kılarken kıbleye (Kâbe) yönelmektir.
- **Vakit:** Her namazı kendi vakti içinde kılmaktır.
- **Niyet:** Kılınacak namaza niyet etmektir.

Namazın Kılınış Şartları

- **Başlangıç Tekbiri:** Namaza “Allahüekber” diyerek başlamaktır.
- **Kıyam:** Namazda ayakta durmaktır.
- **Kıraat:** Kur'an-ı Kerim'den yeterli miktarda sure veya ayet okumaktır.
- **Rükû:** Namazların her rekâtında eller dizlere ulaşacak kadar eğilmektir.
- **Secde:** Namazda alın, burun, el içleri, dizler ve ayak parmakları zemine değecek şekilde yere kapanmaktır.
- **Son oturuş:** Namazın son rekâtında “Tahiyyât” duasını okuyacak kadar oturmaktır.

- Oruç, sorumluluk çağına gelmiş olan Müslümanların ibadet niyetiyle imsak vaktinden itibaren, güneşin batışına kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durmalarıdır.

“Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı.”

(Bakara 2/183)

- Zekât, dinen zengin sayılan Müslümanların her yıl mallarının ve paralarının belli bir miktarını ibadet niyetiyle Kur'an-ı Kerim'de belirtilen kişilere vermeleridir.

“Sadakalar (zekât gelirleri) ancak şunlar içindir: Yoksullar, düşkünler, sadakaların toplanmasında görevli olanlar, kalpleri kazanılacak olanlar, âzat edilecek köleler, borçlular, Allah yolunda (çalışanlar) ve yolda kalmışlar. İşte Allah'ın kesin buyruğu budur. Allah bilmekte ve hikmetle yönetmektedir.”

(Tevbe 9/60)

- Hac; sağlık, servet ve yol emniyeti yönünden haccetme imkânına sahip, hür, akıl sağlığı yerinde ve bülüğ çağına erişmiş Müslümanların ibadet niyetiyle zilhicce ayında ihramlı olarak Arafat'ta vakfe yapmaları ve Kâbe'yi tavaf etmeleridir.
- Belirtilen şartları taşıyan Müslümanların ömründe bir defa hacca gitmeleri farzdır.

“İnsanları hacca çağır, yürüyerek veya binekler üstünde uzak yollardan sana gelsinler.”

(Hac 22/27)

- Kurban, dinen belirlenmiş niteliklere sahip sığır, manda, deve, koyun veya keçi cinsinden bir hayvanı Kurban Bayramı günlerinde ibadet niyetiyle usulüne uygun bir biçimde kesmektir.

“O hâlde Rabbin için namaz kıl, kurban kes.”

(Kevser 108/2)

- İbadetleri yerine getirirken uyulması gereken şartlardan biri de tesettürdür.
- Tesettür, kadın ve erkeklerin dinen görünmemesi gereken yerlerini örtmeleridir.
- Tesettüre günlük hayatta da dikkat edilmesi İslam'ın emirlerindendir.

- İslam'ın temel ibadetleriyle ilgili bazı sınıflandırmalar vardır.
- Bunlardan biri ibadetlerin farz, vacip, sünnet, mendup gibi hükümlerine göre yapılan sınıflandırmadır.

FARZ

Yüce Allah'ın mükelleflerden yapılmasını kesinlikle istediği ve terk edilmesi günah olan ibadetlerdir. Ör: Beş vakit namaz kılmak.

VACİP

Yapılması farz seviyesinde olmayan fakat sünnetten daha kuvvetli bir şekilde gerekli olan ibadetlerdir. Ör: Kurban kesmek.

SÜNNET

Hz. Peygamber'in farz ve vacibin dışında yaptığı ibadetlerdir. Ör: Teravih namazı kılmak.

MENDUP

Yapılması dinen zorunlu olmayan fakat övülen güzel tutum ve davranışlardır. Ör: Abdest bozulmasa da namaz için tekrar abdest almak.

- İslam'da ibadetlerle ilgili yapılan diğer bir sınıflandırılma yapılış şekillerine göre.
- Bundan kasıt, ibadetin maddi bir güçle mi yoksa bedensel bir güçle mi yapıldığıdır.

Bedenle yapılan ibadetler

Ör: Oruç tutmak

Mal ile yapılan ibadetler

Ör: Zekât vermek

Hem beden hem mal ile yapılan ibadetler

Ör: Hacca gitmek

3.3. İnsan ve İbadet

- Sizce ibadetler insana ve topluma neler kazandırır?

- İbadetlerine tefekkür ve samimiyetle devam eden kişi ihsana ulaşır.
- Bu kişi tevazu ve takva sahibi olur.

Tefekkür

Tefekkür, Allah'ın (cc) ayetleri, yarattığı tüm varlıklar ve olaylar üzerinde düşünmek; onlardan ders çıkarmak, yaratan ile yaratılanlar arasında ilgi kurmak, Allah'ın (cc) yüceliğini ve varlığın anlamını kavramaya gayret etmektir.

İhsan

İhsan, Allah'ı (cc) görüyormuş gibi O'na ibadet etmektir. Çünkü insan, Allah'ı (cc) göremese de Allah (cc) herkesi, her şeyi en güzel şekilde görür.

Tevazu

Alçak gönüllü ve kibirden uzak olmaya tevazu denir. İbadet eden kişi her şeyi yaratanın ve yaşatanın Yüce Allah olduğunu bildiği için kibir duygusundan uzak olur.

Takva

Allah'a (cc) duyulan derin bir saygı ve sevginin sonucu olarak O'nun razı olmayacağı her hâl ve durumdan sakınmaya takva denir.

Namaz;

- Kişinin manevi gelişimine katkıda bulunur, öz disiplin kazanmasını ve ahlaki değerlerinin pekişmesini sağlar.
- Cemaatle kılınan namaz toplumsal dayanışmaya katkıda bulunur.

“Kitaptan sana vahyedilenleri oku,
namazı özenle kıl. Kuşkusuz namaz
hayâsızlıktan ve kötülükten meneder.
Allah’ı anmak her şeyden önemlidir.

Allah yaptıklarınızı bilir. ”

(Ankebût 29/45)

Oruç;

- Sabır ve öz denetimi geliştirir.
- Tefekkürü ve şükrü artırır.
- Kişiyi kendini tanıma ve empati yapma fırsatı sunar.
- Paylaşma ve yardımlaşmaya teşvik eder, birlik ve beraberliği artırır.

“Ey iman edenler! Sizden öncekilerin üzerine yazıldığı gibi sakınasınız diye sizin üzerinize de sayılı günlerde oruç yazıldı.”

(Bakara 2/183)

Zekât;

- Maddi ve manevi bir arınma yoludur.
- Bencillik ve cimrilik gibi kalbi karartan eğilimleri diğerkâmlık, cömertlik ve iyilik gibi erdemlere çevirir.
- Zengin ile fakir arasında köprü kurar.
- Yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik eder.

“Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça gerçek iyiliğe erişemezsiniz. Küçük büyük her ne verirsiniz, Allah onu kesinlikle bilir.”

(Al-i İmran 3/92)

Hac;

- Dünya hayatının geçiciliğini hatırlatır.
- Ortak bir amaç için bir araya gelen Müslümanların tanışıp kaynaşmasına vesile olur.
- Birlik ve beraberlik duygusunu güçlendirir.
- Tüm Müslümanların eşitliğini ve kardeşliğini vurgular.

“Hac (ayları), bilinen aylardır. Kim o aylarda hacca başlarsa artık ona hacda cinsel ilişki, günaha sapmak, kavga etmek yoktur. Siz ne hayır yaparsanız Allah onu bilir. (Ahiret için) azık toplayın. Kuşkusuz, azığın en hayırlısı takva (Allah’a karşı gelmekten sakınma)dır. Ey akıl sahipleri, bana karşı gelmekten sakının.”

(Bakara 2/197)

Kurban;

- kişiyi Allah'a (cc) yakınlaştırır, cimrilik gibi kötü huylardan arındırır.
- Paylaşma ve yardımlaşmaya yöneltir, bireysel ve toplumsal ilişkiler bakımından kişiyi olgunlaştırır.

“Her ümmet için Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini ansınlar diye kurban kesmeyi meşru kıldık. İşte sizin ilahınız bir tek ilahtır. Şu hâlde yalnız O'na teslim olun! Alçak gönüllüleri müjdele!”

(Hac 22/34)

İbadetlerin Faydaları

Toplumsal Faydalar

Birlik ve beraberliği güçlendirir.

Yardımlaşmayı ve paylaşmayı artırır.

Dostluk ve kardeşlik duygularını geliştirir.

Güven ve huzur ortamı oluşmasına katkı sağlar.

3.4. Kur'an'dan Mesajlar

- Sizce insanın hayatını anlamlandırmasında Allah'a (cc) kulluğun önemi nedir?

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي
خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝۲۱

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

“Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin ki Allah’a karşı gelmekten sakınasınız.” (Bakara 2/21)

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ٥٦

“Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zariyat 51/56)

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ٩٩

“Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et.” (Hicr 15/99)

Bakara Suresi 21, Zariyat Suresi 56 ve Hicr Suresi 99. Ayetlerde Verilen Mesajlar

- İnsanın yaratılış amacı kulluktur.
- İnsan her şeyin yaratıcısının Yüce Allah olduğunu, kendisinin de O'nun kulu olduğunu bilmeli ve bu bilinçle yaşamalıdır.
- İbadet, insanın Yüce Allah'a olan saygısının göstergesidir.
- Allah'a (cc) kulluk etmek kişiyi takvaya ulaştırır.

NELER ÖĞRENDİK?

- İslam'da ibadetin anlamını, amacını ve kapsamını
- İslam'da temel ibadetlerin neler olduğunu
- İnsanın ibadetle olan ilişkisini ve ibadetlerin hikmetlerini
- Bakara suresi 21, Zariyat suresi 56 ve Hicr suresi 99. ayetlerin mesajlarını